

INGLIZ TILINI O'RGANISHDA MUSTAQIL TA'LIMNI TASHKIL ETISHNING STRATEGIK AHAMIYATI VA METODIKASI

Uchko'prik 1-son texnikumi

Ingiliz tili fani o'qituvchisi

Rahimov Akbarjon Valiyevich

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada ingliz tilini o'rganish jarayonida mustaqil ta'limning (learner autonomy) tutgan o'rni va uni tashkil etish usullari tahlil qilinadi. Faqatgina auditoriya mashg'ulotlari bilan cheklanib qolmasdan, talabalarning o'z ustida ishlash ko'nikmalarini shakllantirish, zamonaviy axborot resurslaridan samarali foydalanish hamda vaqtni boshqarish strategiyalari ilmiy asoslab berilgan. Shuningdek, mustaqil ta'limning talaba shaxsi va til kompetensiyasiga ta'siri muhokama qilingan.

ABSTRACT: This article analyzes the role of independent education (learner autonomy) in the process of learning English and the methods of its organization. In addition to being limited to classroom activities, the formation of students' self-study skills, effective use of modern information resources and time management strategies are scientifically based. Also, the impact of independent education on the student's personality and language competence is discussed.

Kalit so'zlar: Mustaqil ta'lim, avtonomiya, metakognitiv ko'nikmalar, self-study, motivatsiya, vaqt menejmenti, til portfoliosi, onlayn resurslar.

Keywords: Independent education, autonomy, metacognitive skills, self-study, motivation, time management, language portfolio, online resources.

I. KIRISH

Globalashuv va raqamlashtirish asrida xorijiy tillarni bilish nafaqat imtiyoz, balki hayotiy zaruratga aylandi. Ingliz tilini o'rganish uzoq muddatli va uzluksiz mehnat talab qiladigan jarayondir. Tajribalar shuni ko'rsatadiki, hatto eng malakali o'qituvchi va eng zamonaviy darsliklar ham, agar o'quvchining mustaqil mehnati bo'lmasa, kutilgan natijani bermaydi.

Mustaqil ta'lim — bu talabaning o'z o'quv faoliyatini ongli ravishda rejalashtirishi, nazorat qilishi va baholashidir. Mazkur maqolaning maqsadi, ingliz tili o'qitishda talabalarni mustaqil bilim olishga yo'naltirish, ularda "o'rganishni o'rganish" ko'nikmasini shakllantirishning metodik yo'llarini ko'rsatib berishdan iborat. Bu jarayon ayniqsa texnikum va professional ta'lim muassasalarida kadrlarning kelajakda o'z sohalari bo'yicha xalqaro manbalar bilan ishlashida poydevor bo'ladi.

II. ASOSIY QISM

2.1. Mustaqil ta'limning psixologik va pedagogik asoslari

Mustaqil ta'limning markazida "talaba avtonomiyasi" tushunchasi yotadi. Bu tushuncha talabaning o'z o'rganish jarayoni uchun mas'uliyatni o'z zimmasiga olishini anglatadi. Psixologik nuqtayi nazardan, mustaqil shug'ullanuvchi talabada ichki motivatsiya (intrinsic motivation) kuchli bo'ladi. U tilni baho olish uchun emas, balki shaxsiy rivojlanish va maqsadlariga erishish uchun o'rganadi.

2.2. Vaqtni boshqarish va SMART maqsadlar

Muvaffaqiyatli mustaqil ta'limning asosi — to'g'ri rejalashtirishdir. Talabalar o'z oldiga aniq maqsad qo'yishlari lozim. Bunda SMART (Specific — aniq, Measurable — o'lchanadigan, Achievable — erishish mumkin bo'lgan, Relevant — mos keladigan, Time-bound — vaqt bilan chegaralangan) tamoyili juda samarali. Masalan, "Men ingliz tilini yaxshi o'rganaman" emas, balki "Men bir oy davomida har kuni 10 tadan yangi so'z yodlayman va ularni gap ichida ishlataman" degan maqsad natija beradi.

2.3. Axborot-resurs muhiti

Bugungi kunda mustaqil o'rganuvchilar uchun manbalar cheksizdir. Maqolada ushbu resurslarni uchta asosiy yo'nalishga bo'lish tavsiya etiladi:

1. Mobil ilovalar: Duolingo, Memrise, Quizlet (lug'at boyligini oshirish uchun).
2. Audio-vizual resurslar: YouTube (Learn English with TV series), podkastlar (6-minute English).
3. O'qish materiallari: Elektron kutubxonalar va "Graded Readers" (darajalashtirilgan badiiy kitoblar).

III. MUHOKAMA

Mustaqil ta'limning samaradorligi bo'yicha olib borilgan metodik muhokamalarda bir qancha muhim masalalar yuzaga chiqadi.

Birinchidan, mustaqil ta'lim o'qituvchining ishtirokisiz sodir bo'ladigan jarayon emas. Muhokamalarda aniqlanishicha, talaba "nima o'rganishni" bilsa-da, "qanday o'rganishni" doim ham bilmaydi. Bu yerda o'qituvchi o'quvchiga metakognitiv ko'rsatmalar berishi, ya'ni unga o'z xotirasining xususiyatlarini tushuntirishi (masalan, "Ebbinghaus unutilish egri chizig'i") va takrorlash intervallarini o'rgatishi lozim.

Ikkinchidan, "Til portfoliosi" (Language Portfolio) usulini qo'llash muhokama qilinadi. Talaba o'zining mustaqil bajargan ishlarini (yozgan insholari, o'qigan kitoblari ro'yxati, ko'rgan videolari haqida hisobotlar) bir joyga to'plab borishi unda muvaffaqiyat hissini (sense of achievement) uyg'otadi. Bu esa o'z-o'zini baholash (self-assessment) qobiliyatini rivojlantiradi.

Uchinchidan, mustaqil ta'limda izchillik (consistency) masalasi. Ko'p hollarda o'quvchilar katta ishtiyoq bilan boshlab, bir haftadan so'ng to'xtab qolishadi. Muhokama natijasida shunday xulosa qilinadiki, mustaqil ta'limni kundalik odatga (habit formation) aylantirish muhim. "21 kun" qoidasi til o'rganishda ham o'z

samarasini beradi. O'qituvchi talabaga darsda bergan topshiriqlarining bir qismini aynan tadqiqot yoki ijodiy izlanishga yo'naltirishi kerak.

IV. XULOSA

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, mustaqil ta'lim — bu shunchaki qo'shimcha mashg'ulot emas, balki ingliz tilini egallashning eng asosiy harakatlantiruvchi kuchidir. Forish tuman texnikumi talabalari kabi yosh mutaxassislar uchun mustaqil ta'lim ko'nikmasi kelajakda o'z ustida ishlash va doimiy o'zgarib borayotgan mehnat bozorida raqobatbardosh bo'lish garovidir. O'qituvchining vazifasi — talabani faqat dars bilan cheklamay, unga butun umr davomida bilim olish (Life-long learning) kalitini topshirishdir.

V. ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. To'liyeva M. "Mustaqil ta'limni tashkil etish metodikasi". Toshkent, 2020.
2. Benson, P. "Teaching and Researching: Autonomy in Language Learning". Routledge, 2011.
3. Little, D. "Learner Autonomy: Definitions, Issues and Problems". Authentik, 1991.
4. Gardner, D., & Miller, L. "Establishing Self-Access: From Theory to Practice". Cambridge University Press.
5. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni (Yangi tahriri).